

חשבונות המאזן הלאומי – 31.12.2001

הנכסים וההתחייבויות של המשק ושל המגזרים המוסדיים לסוף שנת 2001

ירושלים, אדר ב' תשס"ה, אפריל 2005

תוכן עיניינים

1. מבוא

2. ממצאים עיקריים

3. הגדרות והסברים

4. המאזנים הלאומיים של המשק לפי מגזרים מוסדיים – 31.12.2001
המאזן הלאומי של המשק – סיכום

מאזן המוסדות המקבלים פיקדונות (א)

מאזן המוסדות המקבלים פיקדונות (ב)

מאזן הממשלה

מאזן קרנות הפנסיה וקופות הגמל

מאזן חברות הביטוח

מאזן מגזר חברות עסקיות לא-פיננסיות

מאזן משקי הבית

מאזן הרשויות המקומיות

מאזן בנק ישראל

מאזן מלכ"ר ציבורי

מאזן מלכ"ר פרטי

מאזן מתווכים פיננסיים אחרים

מאזן מוסדות עזר פיננסיים

פירסום זה מציג את **חשבונות המאזן הלאומי של ישראל לשנת 2001**.

בספטמבר 2002 הלמ"ס פרסמה לראשונה מאזנים לאומיים לשנת 1995, בפרסום מס' 1168 : **"חשבונות המאזן הלאומי 1995"**. בהמשך, הלמ"ס תשלים את עריכת המאזנים הלאומיים משנת 2001 ותפרסם אותם באופן שוטף.

חשבונות המאזן הלאומי מציגים את יתרות סוף השנה של הנכסים הלא-פיננסיים, הנכסים הפיננסיים וההתחייבויות במשק, לפי מגזרים מוסדיים. אלה האחרונים כוללים גם את מגזר חו"ל, המוצג במערכת לצורך איזון חשבונאי בלבד וכולל רק את הנכסים וההתחייבויות המוחזקים כנגד מגזרים מקומיים במשק.

חלק מנתוני המאזנים התבססו על מידע חלקי בלבד לגבי התפלגות נכסים והתחייבויות בין המגזרים. לכן, יתכן שנתוני המאזנים יעודכנו בשנים הקרובות, לאחר קבלת מידע נוסף.

חלק מנתוני המאזנים לשנת 1995 שפורסמו בעבר, אינם ניתנים להשוואה עם אלה המתפרסמים כעת לגבי שנת 2001, מאחר שמאזני שנת 1995 לא כללו שני מגזרים פיננסיים נוספים, שהוצגו בנפרד בשנת 2001. מגזרים אלה הם "מתווכים פיננסיים אחרים" ו- "מוסדות עזר לתיווך פיננסי".

המאזנים הלאומיים משלימים את מערכת החשבונאות הלאומית המומלצת על ידי ה-SNA ומציגים את התוצאות הסופיות של הרישומים בחשבון הייצור, בחשבונות החלוקה והשימוש בהכנסות ובחשבונות הצבירה (Accumulation accounts), המסכמים את השינויים בערך הנכסים, ההתחייבויות והערך הנקי, במשך התקופה הנדונה.

מאזנים אלה הינם מערכת שלמה וסגורה של קשרים בין נכסים לבין התחייבויות של המגזרים המוסדיים במשק. בעזרתם ניתן לקבוע, לכל נכס פיננסי, את המגזרים החייבים והזכאים ואת סכומי הנכסים וההתחייבויות המקבילים במאזניהם.

ידעת רמות המלאי של נכסים והתחייבויות בכל מגזר והקשרים ביניהם, תורמת להבנת מצבן הפיננסי של היחידות והתנהגותן הכלכלית.

חשבונות המאזן הלאומי מאפשרים לעקוב אחרי התפתחות המקורות והמצב הפיננסי במשק, לאורך זמן ובהשוואה למשקים אחרים. בנוסף לכך, חשבונות המאזן הלאומי עשויים לסייע בחקר הנושאים הבאים:

- ניתוח השפעות השינויים בערך הנקי של מגזר משקי הבית על הצריכה, על החסכון ועל חלוקת ההכנסות.
- השוואת הערך הנקי של חברות עסקיות לשווי השוק של מניותיהן.
- ניתוח צרכי הנזילות והמימון במגזר העסקי.
- ניתוח היחס הון-תפוקה בענפי המשק השונים ובנית מדדי פרוץ כלליים.
- ניתוח פעילות המגזר הפיננסי, כמתווך פיננסי במשק.

המאזנים הלאומיים מוצגים בלוחות, המפרטים נכסים וההתחייבויות של כל מגזר מוסדי ושל המשק כולו.

לכל מגזר קיים מאזן, המוצג בלוח נפרד והבנוי כדלקמן:

בשורות כל לוח, מפורטים סוגי הנכסים הלא-פיננסיים והפיננסיים, בהתאם למתכונת המומלצת על ידי ה-SNA ובהתאם לסוגי הנכסים, הקיימים במשק הישראלי.

- בעמודות כל לוח מופיעים המגזרים המוסדיים השונים, על מנת לאפשר את הרישום הנגדי של כל נכס או התחייבות.

לפיכך, הנכסים וההתחייבויות במאזנו של כל מגזר, מפורטים הן לפי סוג הנכס והן לפי המגזר המחזיק בנכסים או בהתחייבויות המקבילים.

במאזן המשק כולו, מבנה השורות והעמודות זהה לקודם, בתוספת שתי עמודות מסכמות. בלוח זה, הנתונים המופיעים בעמודות הראשונות הם הסיכומים של מאזני המגזרים, לפי סוג הנכס. בשתי העמודות האחרונות, סוכמו הנתונים עבור המשק כולו: בראשונה סוכמו נתוני כל המגזרים, כולל מגזר חו"ל ובאחרונה סוכמו נתוני המגזרים המקומיים בלבד. סיכום אחרון זה, הוא **המאזן הלאומי** של ישראל.

ממצאים עיקריים

1. סך כל הרכוש הלאומי (*National Wealth*) במשק הישראלי בסוף שנת 2001, הסתכם ב- **874,042** מיליוני ש"ח (*), פי 1.83 מהתוצר המקומי הגולמי, לעומת שיעור של 1.75 שנמצא במאזן הלאומי של שנת 1995.
2. הרכוש הלאומי לנפש הגיע ל-134 אלפי ש"ח בסוף אותה שנה, לעומת 85 אלפי ש"ח בסוף שנת 1995.
3. סך כל הנכסים במאזן הלאומי, הסתכמו ב- **4,202,768** מיליוני ש"ח בסוף שנת 2001 - פי 8.8 מהתמ"ג.
4. לוח מס' 1 מציג את התפלגות הנכסים בין מגזרים מוסדיים לתאריך המאזן.

לפי לוח זה:

- ◆ הנכסים הפיננסיים המוחזקים על ידי המוסדות הפיננסיים (*Intermediation ratio*), היו **40.1%** מסך כל הנכסים הפיננסיים במשק.
- ◆ משקי הבית החזיקו ב- **63.5%** מהנכסים הפיננסיים של המגזרים הלא-פיננסיים במשק, לעומת **27.1%** שהוחזקו על ידי החברות העסקיות ו- **9.4%** שהוחזקו על ידי הממשלה, הרשויות המקומיות והמלכרים הציבוריים.
- ◆ משקי הבית החזיקו כ- **45%** מהנכסים הלא-פיננסיים במשק, לעומת **38%** שהוחזקו על ידי מגזר החברות העסקיות.
- ◆ היחס בין נכסים פיננסיים לבין נכסים לא-פיננסיים במשק (**), לתאריך המאזן - (*Financial Interrelation Ratio*), היה כדלקמן:

$$FIR_{2001} = 3,185,689 / 1,017,079 = 3.13$$

5. לוח מס' 2 מציג את "התפלגות יתרות האשראי במשק בין מגזרים מוסדיים". המונח "יתרות אשראי" לצורך התפלגות זו, כולל את הנכסים וההתחייבויות בגין מכשירי חוב לסוגיהם, שבידי המגזרים המוסדיים השונים לתאריך המאזן. מכשירי חוב אלה כוללים אשראי בנקאי רגיל, אשראי כנגד משכנתאות, אגרות חוב סחירות ולא-סחירות, אשראי חוץ בנקאי אחר, אשראי מחו"ל ולחו"ל וכד'. התפלגות האשראי בלוח זה מבחינה בין "אשראי בשוק החופשי" לבין "אשראי אחר". אשראי בשוק החופשי, הוא זה הניתן באמצעות שווקים פיננסיים קיימים, כגון אשראי בנקאי ואגרות חוב סחירות. אשראי אחר כולל הלוואות בין חברות קשורות, אגרות חוב לא-סחירות וכד'. אשראי בנקאי ואחר מחו"ל צוין בנפרד. הנתונים בלוח זה נגזרו מתוך סגירת המאזנים הלאומיים לסוף שנת 2001, המוצגים בהמשך.

להלן, מספר הערות לגבי הנתונים הכלולים בלוח מס' 2:

- אשראי לכל סוגיו בין יחידות מוסדיות באותו מגזר, לא נכלל בלוח. במובן זה, הנתונים מוצגים למעשה כנובעים מ-"מאזן מאוחד" של המגזר. לרב, הדבר נובע מאי-זמינות נתונים כאלה בעת עריכת המאזנים.
- הנתונים על אגרות חוב לא-סחירות הם חלקיים. חלק ניכר מהנתונים החסרים הן אחזקות של אגרות חוב לא-סחירות בין חברות קשורות באותו מגזר – נתונים שאינם מוצגים ממילא בלוח עקב האמור בסעיף הקודם. יחד עם זאת, יתכן שקיימות אחזקות שלא באו לידי ביטוי במאזנים, גם כשאר הנכס וההתחייבות המקבילה חייבים להירשם במגזרים שונים.
- הלוואות שניתנו על ידי בנקים מסחריים על אחריות המפקיד, נרשמו כאשראי בנקאי רגיל. הלוואות אלה ניתנות כנגד פיקדונות למתן הלוואות, שהמפקיד מעמיד לרשות הבנק לצורך מתן הלוואה לצד שלישי. במקרים אלה, יתכן שמנתחי הנתונים ירצו לראות את המגזר המפקיד כצד מלווה, במקום הבנק המסחרי.

- **אשראי הקשור לשימוש בכרטיסי אשראי, נכלל לעת עתה בסעיף חייבים וזכאים במאזנים ואינו כלול בנתוני לוח 2.**

6. **לוח מס' 3 נגזר מלוח מס' 2 ומציג את "התפלגות יתרות האשראי במשק בין מגזרים לווים, לפי המגזר המלווה", באחוזים. בשורות של לוח זה מוצגים המגזרים המלווים ובעמודות המגזרים הלווים. כל תא בלוח מס' 3 מציג את אחוז יתרות האשראי שמגזר לווה קבל ממגזר מלווה, ביחס לסך יתרות האשראי שהעמיד המגזר המלווה לרשות מגזרים אחרים, לתאריך המאזן. ללוח נלווים הסברים קצרים.**
7. **לוח מס 4 מציג את "התפלגות יתרות האשראי במשק בין מגזרים מלווים, לפי המגזר הלווה". לוח זה הוא ההיפוך של לוח מס' 3. בכל תא בלוח 4 מוצג אחוז יתרות האשראי שמגזר מלווה העמיד לרשות מגזר לווה, ביחס לסך יתרות האשראי שקבל המגזר הלווה ממגזרים אחרים. ללוח נלווים הסברים קצרים.**

(*) הנכסים הלא-פיננסיים אינם כוללים את ערך הקרקע.

() שינויים ביחס זה על פני הזמן, מבטאים:**

- ◆ **מידת העצמאות של היחידות השונות במשק בכל הנוגע להחלטות על חסכון והשקעה,**
- ◆ **המשקל היחסי של המימון הפנימי במגזרים העסקיים, הנובע מהכנסות החברות, לעומת המימון החיצוני שמקורו בהלוואות ובהנפקת ניירות ערך,**
- ◆ **ההבדלים במגמות המחירים של הנכסים הפיננסיים לעומת נכסים מוחשיים.**

הגדרות והסברים

1. הגדרות

מאזנים לאומיים - (National Balance Sheets) – פירוט ערכי הנכסים וההתחייבויות של המגזרים המוסדיים ושל המשק כולו, בנקודת זמן נתונה. סיכום המאזנים של המגזרים המקומיים במשק, הוא **המאזן הלאומי**.

נכסים, התחייבויות וערך נקי - (Assets, Liabilities and Net Worth) – בכל מאזן, הערך הנקי הוא הפרש בין סך כל הנכסים לסך כל ההתחייבויות. לפיכך, סך כל הנכסים שווה תמיד לסך כל ההתחייבויות והערך הנקי.

סיכום הנכסים הפיננסיים וההתחייבויות של המגזרים המקומיים במשק, למעט נכסים והתחייבויות כלפי חו"ל, שווה לאפס.

הדבר נובע מטבעם של הנכסים הפיננסיים, מהגדרתם ואופן רישומם במסגרת מערכת החשבונאות הלאומית:

- נכס פיננסי של מגזר מסוים נרשם בחשבונאות הלאומית, רק אם קיימת כנגדו התחייבות מקבילה במגזר אחר.

- ערכו הרשום של נכס פיננסי, חייב להיות זהה לערך ההתחייבות המקבילה.

המאזן נטו עם חו"ל - (Net International Investment Position) – סיכום כל הנכסים וההתחייבויות הפיננסיים של המגזרים המקומיים במשק.

רכוש לאומי - (National Wealth) – סיכום הערך הנקי של המגזרים המקומיים במשק.

ערך מצרפי זה שווה גם לסיכום הנכסים הלא-פיננסיים של המגזרים המקומיים, בתוספת הנכסים הפיננסיים נטו של המשק בחו"ל.

ניתן להציג את הרכוש הלאומי כדלקמן:

$$NW = \sum_i NFA_i + A(W) - L(W) = \sum_i NV_i$$

NW – הרכוש הלאומי (**National Wealth**)
NFA_i – ערך הנכסים הלא-פיננסיים של מגזר מקומי **i**
A(W) – הנכסים הפיננסיים של המגזרים המקומיים כלפי חו"ל
L(W) – ההתחייבויות של המגזרים המקומיים כלפי חו"ל
NV_i – סך כל הערך הנקי של מגזר מקומי **I**

2. סוגי נכסים

2.1. קבוצות נכסים עיקריות

בחשבונות המאזן הלאומי, הנכסים מפורטים לפי מגזרים מוסדיים, כפי שיוגדרו להלן. נכסי המאזנים בכל מגזר מוסדי כוללים שתי קבוצות:

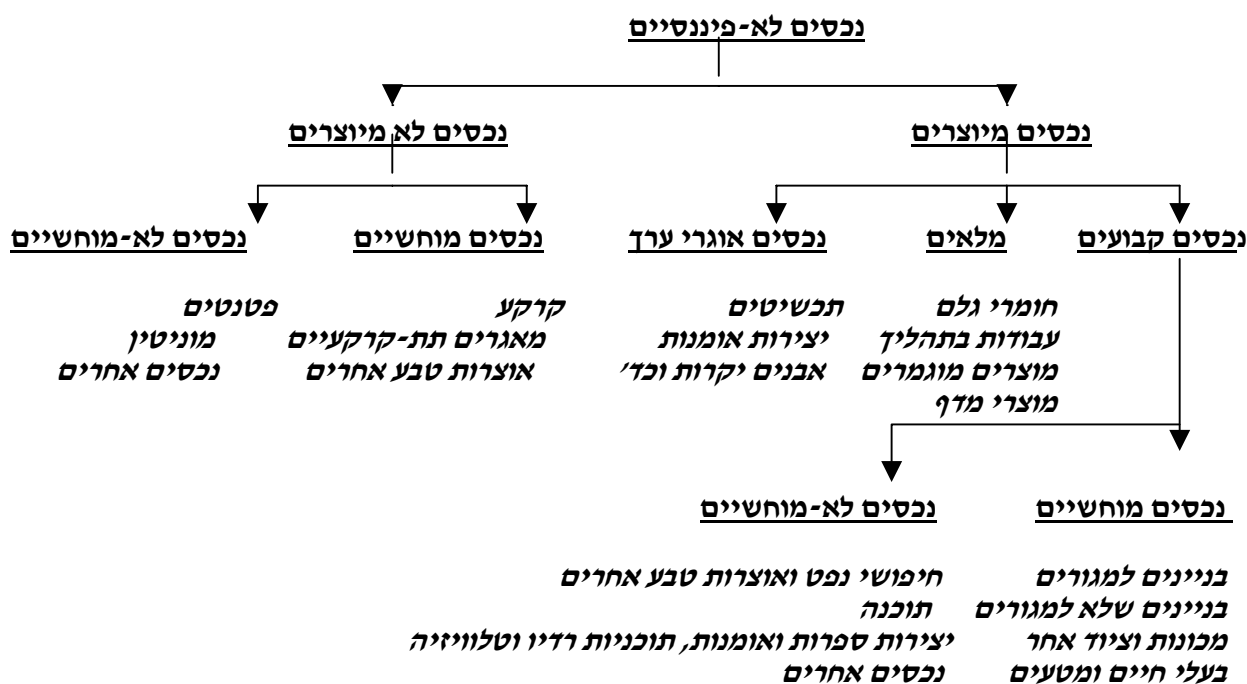
- נכסים לא-פיננסיים
- נכסים פיננסיים

נכסים לא-פיננסיים אינם מקנים זכות כלשהי על נכסים של יחידה אחרת. לעומת זאת, כנגד הנכסים הפיננסיים בכל מגזר, קיימות בהכרח התחייבויות מקבילות, במאזני יחידות אחרות (5).

סיכום הנכסים הפיננסיים בכל המגזרים, שווה לסיכום סעיפים מקבילים של התחייבויות, עבור כל סוג של נכס פיננסי. שוויון זה מתקיים, מאחר שערך כל נכס פיננסי זהה לערך ההתחייבות המקבילה, כאמור לעיל. עקרון זה מהווה בסיס לבניית מערכת המאזנים הלאומיים.

2.2. נכסים לא-פיננסיים

להלן, המתכונת המומלצת על ידי ה-SNA להצגת הנכסים הלא-פיננסיים במשק. רב מדינות העולם עדיין אינן מציגות את כל הנכסים הכלולים בטבלא.

במאזנים הלאומיים שערכנו, מוצגים הנכסים הלא-פיננסיים הבאים:

- **נכסים קבועים מוחשיים**
- **מלאים.**

נכסים אלה מוגדרים כדלקמן:

נכסים קבועים – נכסים מיוצרים קבועים, מוחשיים ולא-מוחשיים, המשמשים לייצור, אשר אורך חייהם ארוך משנה.

נכסים קבועים מוחשיים – הם הנכסים הקבועים הבאים: בתי מגורים, בניינים שלא למגורים ועבודות בניה אחרות, מכונות וציוד אחר, כלי תחבורה, מטעים ובעלי חיים (ראה הגדרות מפורטות של נכסים אלה בפרסום הלמ"ס מס' 1099: "השקעה גולמית מקומית בנכסים קבועים, 1950-1997").

מלאים – נכסים המיוצרים בתקופה השוטפת או בתקופה קודמת, המוחזקים לצורך מכירה, שימוש בתהליך הייצור או שימוש אחר, במועד מאוחר יותר. נכסים אלה כוללים חומרי גלם, עבודות בתהליך ומוצרים מוגמרים.

2.3. נכסים פיננסיים

להלן, פירוט הנכסים הפיננסיים העיקריים:

זהב מונטרי זכויות משיכה מיוחדות – אלה נכסים פיננסיים, שאינם יוצרים התחייבות מקבילה במערכת.

זהב מונטרי – זהב, המוחזק על ידי הבנק המרכזי כנכס פיננסי וכמרכיב של יתרות מטבע החוץ של המדינה.

זכויות משיכה מיוחדות (S.D.R.) – נכסים שנוצרו על ידי "קרן המטבע הבינלאומית", המוענקים לחברי הקרן על מנת להגדיל את יתרותיהם במטבע חוץ.

מזומנים – שטרי כסף ומעות במחזור.

פיקדונות לפי דרישה – פיקדונות עובר ושב, הניתנים למשיכה ללא הגבלות או קנסות ולהעברה חופשית באמצעות שקים והמחאות.

פיקדונות אחרים – פיקדונות למעט פיקדונות לפי דרישה, בבנקים מסחריים ובבנקים אחרים, בבנק ישראל, ביחידות ממשלתיות ובמוסדות אחרים. כלולים בסיווג זה: תוכניות חסכון, פיקדונות לזמן קצוב במטבע מקומי ובמט"ח, פיקדונות ב- "קרן המטבע הבינלאומית", המהווים חלק מיתרות מטבע החוץ (למעט הלוואות) של המדינה וסוגים מסוימים של תשלומים, הקשורים למכשירים פיננסיים נגזרים.

ניירות ערך למעט מניות – נכסים פיננסיים, המקנים למחזיקים זכות בלתי מותנית לקבלת סכומים במועדים קבועים ו/או לקבלת הכנסות, בהתאם לתנאים שנקבעו מראש. נכסים אלה כוללים אגרות חוב ממשלתיות ופרטיות, אגרות חוב להמרה ומניות בכורה, שאינן מקנות זכויות לקבלת רווחים.

ניירות ערך אלה סווגו כסחירים, אם נרשמו למסחר בבורסה לניירות ערך בתל-אביב או כלא-סחירים, אם לא נרשמו בבורסה.

אשראי – נכסים פיננסיים הנוצרים כאשר לוויים מקבלים הלוואות ישירות ממלווים, בהתאם לתעודות בלתי סחירות או בהיעדר תעודות כאלה.

נכסים אלה כוללים גם הלוואות הקשורות ל- "קרן המטבע הבינלאומית" וחוזי מכירה פיננסיים. האשראי סווג בהתאם לסוג המטבע (מטבע מקומי או מטבע חוץ).

מניות – נכסים פיננסיים המקנים זכויות על ההון העצמי של חברה, לאחר קבלת חלקם של מלווים ונושים אחרים. בדרך כלל, מניות אינן מקנות זכויות לקבלת הכנסות קבועות מראש או לקבלת סכומים קבועים עם פירוק החברה. מניות בכורה כלולות בסעיף זה, רק אם הן מקנות זכויות על הון החברה.

עתודות ביטוח – נכסים פיננסיים המהווים עתודות לסיכונים שוטפים (לתאריך המאזן), פרמיות ששולמו מראש ועתודות לתביעות שוטפות. עתודות אלה הן התחייבויות חברות הביטוח, קרנות הפנסיה, קופות הגמל וקרנות ההשתלמות.

קיימים שני סוגים עיקריים של עתודות ביטוח:

- **הערך הנקי של משקי הבית בעתודות מביטוח חיים ומקרנות פנסיה** – עתודות המוחזקות על ידי חברות הביטוח כנגד ביטוח חיים ועתודות קרנות הפנסיה, קופות הגמל וקרנות ההשתלמות. עתודות אלה נחשבות נכסים של בעלי הפוליסות ולא של היחידות המוסדיות המנהלות אותן.

- **פרמיות ששולמו מראש ועתודות לתביעות תלויות** – פרמיות ביטוח ששולמו מראש מהוות נכסים של בעלי הפוליסות ועתודות של חברות הביטוח.

עתודות לתביעות תלויות מוחזקות על ידי חברות ביטוח על מנת לכסות תשלומים צפויים בגין תביעות תלויות. עתודות אלה הן נכסים של זכאי התביעות.

- **חייבים וזכאים שונים** – נכסים פיננסיים הכוללים אשראי מסחרי, מקדמות וסוגי נכסים אחרים, העומדים לפירעון או לגביה, כמוגדר להלן:

- **אשראי מסחרי ומקדמות** – אשראי מסחרי לרכישת סחורות ושירותים שניתן ישירות לחברות, לממשלה, למוסדות ללא כוונת רווח, למשקי הבית ולחוו"ל, לרבות מקדמות על עבודות בתהליך (אם הוגדרו כך תחת הסעיף "מלאים") או על עבודות העומדות לביצוע.

- **חייבים וזכאים אחרים** – חשבונות לקבל או לשלם, למעט אלה שצוינו לעיל, כגון: מסים, דיבידנדים, רכישה ומכירה של ניירות ערך, שכר- דירה, תשלומי שכר והפרשות לביטוח הלאומי. אפשר לכלול בסעיף זה ריבית מצטברת, כל עוד אינה מהווה בערכי הנכסים שנרשמו. ערכיהם של רב הנכסים הפיננסיים במאזנים שערכנו, כוללים ריבית מצטברת.

2.4. נכסים מותנים - (Contingent assets)

נכסים אלה מותנים בהתרחשות אירוע מסוים, אינם יוצרים דרישה חד משמעית לתשלום או להספקה ואינם יוצרים התחייבות מקבילה במגזר אחר במשק. לכן, אין הם נרשמים במסגרת המאזנים הלאומיים.

דוגמאות לנכסים מסוג זה: ערבויות לתשלום על ידי צד שלישי, אשראי דוקומנטרי (Letters of Credit), קווי אשראי וכו'.

גם עתודות הנרשמות בחשבונאות העסקית והמיועדות לעמוד בצרכים עתידיים מסוימים, אינן נחשבות לנכסים פיננסיים מבחינת החשבונאות הלאומית. זאת, הואיל וסכום הנכס (התחייבות) העתידי אינו ידוע וההתחייבות (נכס) המקבילה אינה מופיעה בדוחות הכספיים של המגזר הנגדי. דוגמאות לנכסים אלה: "עתודות לתשלום מסים", לפני שהמס נקבע, "הפרשה לחובות מסופקים" וכו'.

3. מגזרים מוסדיים

3.1. חלוקת המשק למגזרים מאפשרת לסווג יחדיו **יחידות מוסדיות** עם התנהגות כלכלית ומטרות דומות. הסיווג המוסדי מקבץ את היחידות הכלכליות במשק למספר מגזרים, בהתאם לפונקציות של היחידות ולשליטה והבעלות עליהן.

3.2. יחידה מוסדית

יחידה מוסדית היא יחידה כלכלית, הרשאית להחזיק בבעלותה נכסים, לקבל על עצמה התחייבויות ולנהל פעילות כלכלית ועסקית עם יחידות אחרות במשק.

להלן, התכונות העיקריות המאפיינות יחידות אלה:

- יחידה מוסדית רשאית להחזיק בעלות על סחורות ונכסים ולהעביר בעלות זו ליחידות מוסדיות אחרות, באמצעות עסקאות.
- יחידה מוסדית רשאית לקבל החלטות ולנהל פעילות כלכלית, על אחריותה הבלעדית ואגב דיווח כנדרש בחוק.
- יחידה מוסדית רשאית ליטול על עצמה התחייבויות, כולל התחייבויות של אחרים ולהתקשר באמצעות חוזים.
- יחידה מוסדית מנהלת מערכת חשבונות מלאה כולל מאזנים או – בהיעדר מערכת כזאת – ניתן לבנות עבור היחידה מערכת חשבונות מלאה, כך שתהיה בעלת משמעות מבחינה כלכלית ומשפטית.

קיימים שני סוגים עיקריים של יחידות מוסדיות:

- **משקי בית**, שהם איגודי אנשים פרטיים.

- **ישויות משפטיות או חברתיות**, הקיימות על פי החוק באופן נפרד מבעליהן.

אנשים בודדים אינם נחשבים ליחידות מוסדיות עצמאיות. זאת, מאחר שנכסים רבים הם בבעלותם המשותפת של שניים או יותר אנשים באותו משק בית. בנוסף לכך, החלטות על הוצאות, במיוחד אלה הקשורות למזון ולדיוור, מתקבלות במשותף במסגרת משק הבית והכנסות הפרטים מתאחדות לתועלת משק הבית כולו. עקב סיבות אלה, לא ניתן לערוך דוחות כספיים בעלי משמעות לכל פרט בנפרד ומשקי הבית הם אלה הנחשבים ליחידות מוסדיות.

בסוג השני של יחידות מוסדיות כלולות יחידות הממשלה, חברות עסקיות פיננסיות ולא-פיננסיות, מוסדות ללא כוונת רווח, קרנות פנסיה וקופות גמל.

עסקים בבעלות משקי בית שאינם מאוגדים כחברות, הם חלק של מגזר משקי הבית ואינם מסווגים כיחידות נפרדות, למעט אלה המתנהגים באופן דומה לחברות ומנהלים מערכת חשבונות מלאה. עסקים אלה נחשבים **לחברות למחצה (Quasi corporations)** ומסווגים במגזר העסקי.

חלוקת המשק למגזרים מוסדיים במאזנים המוצגים בפרסום זה, מופיעה בעמוד מס' 9.

3.3. מקום מושב של יחידה מוסדית

המגזרים השונים במשק מורכבים מיחידות מוסדיות אשר **מקום מושבן (Residence)** במדינה. יחידה מוסדית נחשבת לתושבת מדינה מסוימת, אם ליחידה **מוקד לעניין כלכלי (Center of economic interest)** במדינה זו (*). החזקת מבנים במדינה וניהול פעילות כלכלית באופן משמעותי וממושך, הם בדרך כלל תנאים מספיקים לקיום מוקד לעניין כלכלי.

המשק כולו הוא הצירוף של כל היחידות המוסדיות תושבות המדינה.

(* - ראה SNA93 : עמ' 319-322, סעיפים 14.12-14.14 ו- 14.22-14.28 .)

3.4. הגדרות ומאפיינים של המגזרים המוסדיים

3.4.1. מגזר חברות עסקיות לא-פיננסיות – חברות וחברות למחצה לא-פיננסיות, העוסקות בייצור סחורות ושירותים הנסחרים בשוק. ניתן להבחין בשלושה סוגים של חברות, הכלולות במגזר זה:

- **חברות ממשלתיות** – אלה הן חברות הממשלה. חברה היא תחת שליטה של יחידה מוסדית אחרת, כאשר יחידה זו מסוגלת לקבוע את המדיניות העסקית של החברה. בדרך כלל, הממשלה מבטיחה את שליטתה על חברותיה על ידי החזקה של יותר מ- 50% מזכויות ההצבעה או על ידי חקיקה מיוחדת, המאפשרת לה לקבוע את המדיניות העסקית של חברה או למנות את מנהליה.

- **חברות זרות** – אלה כל החברות הנשלטות על ידי יחידות מוסדיות תושבות חו"ל.

- **חברות מקומיות פרטיות** – אלה כל החברות שאינן תחת שליטת הממשלה או יחידות מוסדיות זרות.

סוגי חברות אלה עדיין לא פורטו בנפרד, במאזנים המוצגים בפירסום זה.

3.4.2. מגזר פיננסי – המגזר כולל את כל החברות והחברות למחצה, העוסקות בתיווך פיננסי או בשירותים נלווים לתיווך פיננסי.

תכונות הפעילות הפיננסית שונות מאלה של פעילויות ייצור אחרות. עקב שוני זה וחשיבות התיווך הפיננסי בכלכלת המשק, חברות פיננסיות מופרדות מחברות לא-פיננסיות ברמה הראשונה של סיווג המגזרים המוסדיים.

תיווך פיננסי מוגדר כפעילות כלכלית, לפיה יחידה מוסדית מקבלת על עצמה התחייבויות במטרה לרכוש נכסים פיננסיים, תוך כדי עסקות פיננסיות בשוק. מתווכים פיננסיים מכוונים מקורות כספיים ממלווים ללווים, באמצעות פעולות תיווך. הם מקבלים מקורות ממלווים ומעבירים אותם ללווים, בצורה התואמת את צורכיהם. פעולות אלה יכולות לשנות את מועדי הפירעון ואת רמת הסיכון של המקורות הכספיים.

מתווך פיננסי אינו פועל בין היחידות המוסדיות השונות כסוכן בלבד. הוא נוטל סיכונים בעצמו, על ידי קבלת התחייבויות כגון פיקדונות והנפקת אגרות חוב או סוגים אחרים של ניירות ערך.

שירותים נלווים לתיווך פיננסי ניתנים על ידי סוכנים מתמחים או על ידי מתווכים פיננסיים כפעילות משנית. יחידות אלה אינן עוסקות בעצמן בתיווך פיננסי והן כוללות חברות וחברות למחצה העוסקות בניהול תיקי השקעות ובערבויות פיננסיות, סוכנויות ביטוח (**), בורסות לניירות ערך, סוחרי מט"ח וכד'.

המגזר הפיננסי מורכב מכמה מגזרי משנה ותת-מגזרים, בהתאם להנחיות ה-SNA, כדלקמן:

• **הבנק המרכזי** – הבנק המרכזי הוא המוסד הפיננסי הציבורי בעל הסמכות המוניטרית במשק, האחראי על הדפסת הכסף והמחזיק ביתרות מטבע החוץ של המדינה. בין יתר תפקידיו: קביעת המדיניות המוניטרית בתאום עם הממשלה, פיקוח על המוסדות הפיננסיים, קביעת הוראות הנזילות ורמת הרזרבות של הבנקים, החזקת פיקדונות מהבנקים ומהממשלה.

• **מוסדות המקבלים פיקדונות** – במגזר משנה זה כלולות כל החברות וחברות למחצה, למעט הבנק המרכזי, שפעילותן העיקרית היא תיווך פיננסי והחזקת התחייבויות בצורת פיקדונות. ניתן לחלק חברות אלו לשני תת-מגזרים, בהתאם לסוג הפיקדונות המתקבלים:

(**) - למעט סוכני ביטוח עצמאיים, שאינם מאוגדים כחברות ומסווגים במגזר משקי הבית.

- **מוסדות המקבלים פיקדונות - כולל פיקדונות לפי דרישה** – חברות וחברות למחצה המחזיקות בהתחייבויות כפיקדונות עו"ש או פיקדונות אחרים לפי דרישה, הניתנים להעברה בהמחאות או שקים. הבנקים המסחריים הרגילים שייכים לתת-מגזר זה.

- **מוסדות אחרים המקבלים פיקדונות – למעט פיקדונות לפי דרישה** - כל יתר החברות והחברות למחצה, המחזיקות בפיקדונות שאינם ניתנים להעברה בהמחאות או שקים, כגון בנקים למשכנתאות.

• **מתווכים פיננסיים אחרים – למעט חברות ביטוח וקרנות פנסיה** - במגזר משנה זה כלולות כל החברות וחברות למחצה העוסקות בתיווך פיננסי, למעט מוסדות מקבלי פיקדונות, חברות ביטוח וקרנות פנסיה. חברות פיננסיות בקבוצה זו מגייסות כספים בשווקים הפיננסיים, שלא באמצעות פיקדונות, ורוכשות בהם נכסים פיננסיים אחרים. בין החברות הכלולות במגזר משנה זה, אפשר לציין חברות אחזקה, חברות להשקעה, חברות המספקות אשראי לצרכנים או ממון לאנשים פרטיים, חברות Leasing ואחרות.

• **שירותים פיננסיים נלווים** – שירותים נלווים לתיווך פיננסי ניתנים על ידי סוכנים מתמחים או על ידי מתווכים פיננסיים כפעילות משנית. יחידות אלה אינן עוסקות בעצמן בתיווך פיננסי והן כוללות חברות וחברות למחצה העוסקות בניהול תיקי השקעות ובערבויות פיננסיות, סוכנויות ביטוח (***) , בורסות לניירות ערך, סוחרי מט"ח וכד'.

• **חברות ביטוח וקרנות פנסיה** - כל חברות הביטוח וקרנות הפנסיה העצמאיות.. במאזנים המוצגים בפרסום זה, נכללות במגזר משנה זה גם קופות גמל וקרנות השתלמות.

- **חברות ביטוח** – תפקידן העיקרי הוא לבטח יחידות מוסדיות או קבוצות של יחידות מוסדיות, נגד סיכונים הנובעים ממקרי מוות, תאונה, מחלה, אש וסיכונים אחרים.

- **קרנות פנסיה וקופות גמל** - מיועדות לספק את צורכי העובדים לעת פרישה, מחזיקות נכסים והתחייבויות ופועלות בשוק הפיננסי באופן עצמאי. רק יחידות הקיימות בנפרד מהיחידות שהקימו אותן, כלולות בתת-מגזר זה.

3.4.3. **מגזר ממשלתי** – יחידות ממשלתיות הן ישויות משפטיות בעלות סמכות מחוקקת, חוקית או מבצעת על יחידות מוסדיות אחרות, באזור גיאוגרפי נתון. בדרך כלל, יחידה ממשלתית רשאית לגייס כספים על ידי גביית מסים או העברות מיחידות מוסדיות אחרות. בסמכותה של יחידה ממשלתית להחזיק וללוות כספים באופן עצמאי ולהוציא כספים אלה באופן מלא או חלקי כדי להשיג את יעדה.

מגזר זה מורכב משלוש קבוצות של יחידות מוסדיות, כדלקמן:

• **הממשלה המרכזית והמוסד לביטוח לאומי** – במגזר משנה זה המשרדים הממשלתיים, יחידות אחרות שלא ניתן להפרידן מבחינה מוסדית והמוסד לביטוח לאומי.

• **מוסדות ציבוריים ללא כוונת רווח (מלכ"ר)** – מוסדות ללא כוונת רווח מוקמים בידי הממשלה, משקי בית או חברות עסקיות, על מנת לייצר סחורות ושירותים לטובת היחידות שהקימו או מממנות אותם, כדי לספק שירותי בריאות או חינוך, על מנת לקדם אינטרסים של קבוצות באכלוסיה מבחינה כלכלית או מדינית, לצורכי רווחה של משקי בית מוגדרים או מסיבות פילנתרופיות. תקנות המלכ"רים אינן מאפשרות ליחידות המממנות אותם או השולטות עליהם, לקבל רווחים או הכנסות פיננסיות אחרות מפעילותם. המלכ"ר במגזר הממשלתי, הם אלה הממומנים בעיקר על ידי הממשלה והנמצאים בשליטתה.

• **הרשויות המקומיות** – הן יחידות אשר תחום סמכותן מוגדר לאזורים גיאוגרפיים מסוימים, הרשאיות לגבות מסים מהיחידות המוסדיות בתחום סמכותן והמקבלות, בדרך כלל, מענקים או העברות מהממשלה.

(***) – ראה הערה בעמוד הקודם.

יחידות ממשלתיות יכולות להחזיק ולהפעיל חברות עסקיות וגם מפעלים שאינם מאוגדים כחברות. מבחינה מוסדית, חברות עסקיות ממשלתיות נכללות במגזר העסקי ולא במגזר הממשלתי. מפעלים שאינם מאוגדים כחברות נחשבים לחברות למחצה (Quasi-corporation) ונכללים במגזר העסקי, בתנאים הבאים:

- גובים מחירים משמעותיים מבחינה כלכלית עבור תוצרתם,

- מופעלים ומנוהלים באופן דומה לחברה עסקית,

- מנהלים מערכת חשבונות מלאה, המאפשרת לזהות ולמדוד רווחים, נכסים והתחייבויות.

3.4.4. מגזר משקי בית – מגזר זה כולל את כל משקי הבית תושבי המדינה. מבחינת החשבונאות הלאומית, משק בית הוא קבוצת אנשים הגרים יחד, המאחדים רכושם והכנסתם באופן מלא או חלקי והצורכים במשותף סוגים מסוימים של סחורות ושירותים, בעיקר דיור ומזון.

נכסים והתחייבויות של עסקים בבעלות משקי בית שאינם מאוגדים כחברות, נרשמים בדרך כלל במגזר זה - מאחר שבעלי העסק נושאים באחריות אישית על התחייבויות היחידה ולא ניתן להפריד את יחידת הייצור ממשק הבית. כאמור לעיל, יש להוציא מכלל זה את החברות למחצה (Quasi corporations).

3.4.5. מגזר מוסדות ללא כוונת רווח המשרתים משקי בית – אלה מוסדות ללא כוונת רווח שאינם ממומנים על ידי הממשלה. במגזר זה מלכ"רים המספקים סחורות או שירותים לחבריהם או למשקי בית אחרים, ללא תמורה או במחיר שאינו משמעותי מבחינה כלכלית, כגון: אגודות מקצועיות, מפלגות, בתי כנסת, אגודות צרכנים ואגודות מסחר שונות, מועדוני תרבות וספורט, אגודות פילנתרופיות למיניהן וכו'.

אחוזים

מאזן לאומי	סה"כ	חו"ל	ממשלה (**) ורשויות מקומיות	סקטור פיננסי	חברות עסקיות	משקי בית (*)	
	100.00	10.08	6.77	31.66	18.28	33.21	סך כל הנכסים (1)
100.00			7.53	35.21	20.33	36.93	נכסים של המגזרים המקומיים (2)
100.00			15.32	1.32	38.11	45.24	נכסים לא-פיננסיים (2)
	100.00	12.88	4.39	40.10	12.77	29.86	סך כל הנכסים הפיננסיים (1)
100.00			5.04	46.03	14.65	34.27	נכסים פיננסיים של המגזרים המקומיים (2)
100.00			9.35		27.15	63.50	נכסים פיננסיים של המגזרים המקומיים הלא-פיננסיים (2)

(*) - כולל מוסדות ללא כוונת רווח המשרתים משקי בית.

(**) - כולל מוסדות ציבוריים ללא כוונת רווח.

(1) - סך כל הנכסים, כולל מגזר חו"ל.

(2) - סיכום הנכסים של המגזרים המקומיים בלבד.

המגזר הלווה									
סה"כ	חברות ביטוח וקופות גמל	בנק ישראל	ח"ל	משקי בית ומלכ"ר פרטי	מתווכים ומוסדות עזר פיננסיים	סקטור עסקי לא-פיננסי	סקטור ציבורי	בנקים	
המגזר המלווה									
603,946	788	0	36,466	208,329	41,327	294,243	22,793	..	בנקים
603,946	788	0	36,466	208,329	41,327	294,243	22,793	..	אשראי בשוק החופשי
436,587	776	0	24,605	78,938	40,414	275,680	16,174	..	אשראי בנקאי
151,690	0	0	0	129,391	0	17,832	4,467	..	אשראי משכנתאות
15,669	12	0	11,861	0	913	731	2,152	..	אגרות חוב סחירות
0	0	0	0	0	0	0	0	..	אשראי אחר
0	0	0	0	0	0	0	0	..	אשראי חוץ בנקאי
0	0	0	0	0	0	0	0	..	אגרות חוב לא-סחירות
2,841	31	0	362	27	2	2,343	..	76	סקטור ציבורי
449	0	0	362	0	0	87	..	0	אשראי בשוק החופשי
449	0	0	362	0	0	87	..	0	אגרות חוב סחירות
2,393	31	0	0	27	2	2,256	..	76	אשראי אחר
1,333	31	0	0	27	2	1,273	..	0	אשראי חוץ בנקאי
1,059	0	0	0	0	0	983	..	76	אגרות חוב לא-סחירות
60,954	283	8,293	24,956	681	6,148	..	18,727	1,866	סקטור עסקי לא-פיננסי
37,539	10	8,293	9,611	0	833	..	18,594	198	אשראי בשוק החופשי
37,539	10	8,293	9,611	0	833	..	18,594	198	אגרות חוב סחירות
23,415	273	0	15,345	681	5,315	..	133	1,668	אשראי אחר
19,546	273	0	15,345	681	3,114	..	133	0	אשראי חוץ בנקאי
3,869	0	0	0	0	2,201	..	0	1,668	אגרות חוב לא-סחירות
17,709	12	936	544	222	..	15,264	349	382	מתווכים ומוסדות עזר פיננסיים
2,243	12	936	51	0	..	701	321	222	אשראי בשוק החופשי
2,243	12	936	51	0	..	701	321	222	אגרות חוב סחירות
15,466	0	0	493	222	..	14,563	28	160	אשראי אחר
15,193	0	0	493	222	..	14,450	28	0	אשראי חוץ בנקאי
273	0	0	0	0	..	113	0	160	אגרות חוב לא-סחירות
45,833	6	14,829	3,091	..	427	387	26,980	113	משקי בית ומלכ"ר פרטי
45,207	6	14,829	3,091	..	427	387	26,354	113	אשראי בשוק החופשי
45,207	6	14,829	3,091	..	427	387	26,354	113	אגרות חוב סחירות
626	0	0	0	..	0	0	626	0	אשראי אחר
0	0	0	0	..	0	0	0	0	אשראי חוץ בנקאי
626	0	0	0	..	0	0	626	0	אגרות חוב לא-סחירות
162,176	1,309	53	..	1,696	68	40,182	118,835	32	ח"ל
82,310	1,309	0	..	1,696	68	22,915	56,322	0	אשראי בנקאי ואחר מח"ל
79,833	0	53	..	0	0	17,267	62,513	0	אגרות חוב סחירות
32	0	0	..	0	0	0	0	32	אגרות חוב לא-סחירות
87,337	0	..	74,390	0	0	0	12,146	801	בנק ישראל
6,315	0	..	0	0	0	0	5,514	801	אשראי לממשלה והלוואות מונטריות
81,022	0	..	74,390	0	0	0	6,632	0	אגרות חוב בארץ ובחו"ל
57,777	..	0	871	0	2,127	3,139	50,048	1,592	חברות ביטוח וקופות גמל
25,642	..	0	871	0	1,831	1,429	21,058	453	אשראי בשוק החופשי
25,642	..	0	871	0	1,831	1,429	21,058	453	אגרות חוב סחירות
32,135	..	0	0	0	296	1,710	28,990	1,139	אשראי אחר
506	..	0	0	0	296	210	0	0	אשראי חוץ בנקאי
31,629	..	0	0	0	0	1,500	28,990	1,139	אגרות חוב לא-סחירות
1,038,573	2,429	24,112	140,680	210,955	50,099	355,558	249,878	4,862	סה"כ

לוח 3 - התפלגות יתרות האשראי בין מגזרים לווים, לפי המגזר המלווה.

אחוזים

המגזר הלווה									
סה"כ	חברות ביטוח וקופות גמל	בנק ישראל	חו"ל	משקי בית ומלכ"ר פרטי	מתווכים ומוסדות עזר פיננסיים	סקטור עסקי לא-פיננסי	סקטור ציבורי	בנקים	
									המגזר המלווה
100.0%	0.1%	0	6.0%	34.5%	6.8%	48.7%	3.8%	..	בנקים
100.0%	1.1%	0.0%	12.7%	1.0%	0.1%	82.5%	..	2.7%	סקטור ציבורי
100.0%	0.5%	13.6%	40.9%	1.1%	10.1%	..	30.7%	3.1%	סקטור עסקי לא-פיננסי
100.0%	0.1%	5.3%	3.1%	1.3%	..	86.2%	2.0%	2.2%	מתווכים ומוסדות עזר פיננסיים
100.0%	0.0%	32.4%	6.7%	..	0.9%	0.8%	58.9%	0.2%	משקי בית ומלכ"ר פרטי
100.0%	0.8%	0.0%	..	1.0%	0.0%	24.8%	73.3%	0.0%	חו"ל
100.0%	0.0%	..	85.2%	0.0%	0.0%	0.0%	13.9%	0.9%	בנק ישראל
100.0%	..	0.0%	1.5%	0.0%	3.7%	5.4%	86.6%	2.8%	חברות ביטוח וקופות גמל
100.0%	0.2%	2.3%	13.5%	20.3%	4.8%	34.2%	24.1%	0.5%	סה"כ

התפלגות יתרות האשראי במשק בין מגזרים לווים, לפי המגזר המלווה (לוח 3) (*)

יתרות האשראי שהמגזר העסקי נתן למגזר הציבורי היוו 30.7% מסך יתרות האשראי של המגזר העסקי למגזרים אחרים. אלה נבעו בעיקר מאחזקות המגזר העסקי באגרות חוב ממשלתיות סחירות.

אחזקות מק"מ על ידי המגזר העסקי נרשמו כנגד התחייבויות של בנק ישראל והן מהוות כ- 13.6% מסך יתרות האשראי למגזרים אחרים. יתרות האשראי של המגזר העסקי הלא-פיננסי במגזר העסקי הפיננסי, למעט בנקים וכולל מתווכים פיננסיים אחרים, חברות ביטוח ומוסדות עזר – היו 10.6% מסך האשראי של המגזר העסקי הלא-פיננסי למגזרים אחרים. מקורן של יתרות אלה באשראי בין חברות קשורות ובאחזקות אג"ח סחירות ולא סחירות של המגזר העסקי הלא-פיננסי במגזר הפיננסי הלא-בנקאי.

יתרות האשראי של חברות ביטוח, קרנות פנסיה וקופות גמל במגזרים אחרים, משקפות בעיקר את אחזקות המגזר באגרות חוב מיועדות וסחירות של הממשלה, יחד עם אחזקות של אג"ח סחירות ולא-סחירות של המגזר העסקי.

יתרות האשראי שמשקי הבית נתנו למגזרים אחרים משקפות בעיקר את אחזקות המגזר באג"ח ממשלתי ופרטי. אחזקות משקי הבית באג"ח ממשלתי, כולל מק"מ, היוו 91.2% מהאשראי שהמגזר נתן למגזרים אחרים. יתרות האשראי הנוספת מורכבת מאחזקות של אג"ח, שהונפקו על ידי המגזר העסקי - הלא-פיננסי והפיננסי- ועל ידי חו"ל.

עיקר האשראי שניתן על ידי מגזר המתווכים הפיננסיים האחרים ומוסדות עזר פיננסיים היה מיועד למגזר העסקי הלא-פיננסי. מגזר אחרון זה ריכז 86.2% מסך יתרות האשראי של המגזרים הפיננסיים האמורים ומקורו העיקרי באשראי בין חברות קשורות.

נכסי בנק ישראל במכשירי חוב, מקורם העיקרי בנכסי הרזרבה של המשק בחו"ל, בעוד האשראי של המגזר הציבורי יועד בעיקר למגזר העסקי הלא-פיננסי, שריכז 82.5% מיתרות האשראי, שניתן על ידי הממשלה למגזרים אחרים.

מגזר הבנקים המסחריים, הוא הספק העיקרי של האשראי במשק. המגזרים הלווים העיקריים של הבנקים לסוף שנת 2001, היו המגזר העסקי הלא-פיננסי ומגזר משקי הבית, שהחזיקו ב- 48.7% ו- 34.5% מסך יתרות האשראי הבנקאי, בהתאמה. המגזר העסקי כולו, למעט בנקים וכולל מתווכים פיננסיים אחרים, מוסדות עזר לתיווך פיננסי וחברות ביטוח - בנוסף לחברות עסקיות לא-פיננסיות - ריכזו כ- 55.7% מיתרות האשראי הבנקאי במשק. ההלוואות של תושבי חו"ל מהמערכת הבנקאית, הגיעו ל- 6% מסך יתרות האשראי הבנקאי בסוף שנת 2001.

יתרות נוספות על סך 3.8% מסך האשראי הבנקאי, התרכזו במגזר הציבורי, הכולל את הממשלה המרכזית, הרשויות המקומיות ומוסדות ציבוריים ללא כוונת רווח.

יתרת האשראי שהמשק לוה מחו"ל בסוף שנת 2001, הייתה כ- 27% מסך היקף יתרות האשראי הבנקאי.

המגזר הציבורי היה הלווה העיקרי מחו"ל וריכז 73.3% מסך יתרת האשראי מחו"ל. עיקר האשראי של המגזר הציבורי הוא באמצעות אגרות חוב סחירות ולא-סחירות שהנפיקה הממשלה בחו"ל, חלקן בערבות ממשלת ארה"ב וחלקן בערבות עצמית.

המגזר העסקי הלא-פיננסי לוה 24.8% מסך האשראי מחו"ל. מקורותיו העיקריים של אשראי זה הם בנקים זרים, חברות קשורות בחו"ל של חברות ישראליות ואגרות חוב שהונפקו על ידי חברות ישראליות בחו"ל.

בסוף שנת 2001, עיקר האשראי של המגזר העסקי הלא-פיננסי, מלבד אשראי בין חברות עסקיות במגזר עצמו, היה מיועד לחו"ל ולמגזר הציבורי. יתרות האשראי לחו"ל היוו 40.9% מסך יתרות האשראי של המגזר העסקי הלא-פיננסי למגזרים אחרים. מקור יתרות אלה בהלוואות בעלים ואחרות, שניתנו על ידי חברות ישראליות לחברות קשורות שלהן בחו"ל ואחזקות אג"ח של חברות ישראליות על ידי תושבי חו"ל.

(*) – ניתוח התפלגות יתרות האשראי לפי כל מגזר מוסדי, מבוסס על יתרות שאינן כוללות אשראי בתוך המגזר עצמו.

התפלגות יתרות האשראי במשק בין מגזרים מלווים, לפי המגזר הלווה (לוח 4) (*)

המגזר העסקי הלא-פיננסי, הוא הלווה העיקרי במשק ויתרות האשראי הבנקאי של מגזר זה היוו 82.8% מסך יתרות האשראי של המגזר לסוף שנת 2001. המגזר המלווה השני בחשיבותו היה מגזר חו"ל, אשר סיפק 11.3% מיתרות האשראי של המגזר העסקי הלא-פיננסי.

מגזר מתווכים אחרים ומוסדות עזר פיננסיים סיפק כ- 4.3% מיתרות האשראי של המגזר העסקי הלא-פיננסי. מקורו העיקרי של אשראי זה הן הלוואות בין חברות קשורות. יתרת האשראי שניתן למגזר העסקי הלא-פיננסי, מקורו העיקרי במגזר הציבורי ובמגזר קופות הגמל וחברות הביטוח. אשראי זה ניתן באמצעות הלוואות ממשלה לחברות עסקיות ורכישה של אגרות חוב סחירות ולא-סחירות, בעיקר על ידי קופות הגמל.

המגזר הציבורי, המורכב מהממשלה המרכזית, הרשויות המקומיות והמוסדות הציבוריים ללא כוונת רווח, הוא המגזר השני בחשיבותו במשק - אחרי המגזר העסקי הלא-פיננסי - מבחינת האשראי שקבל ממגזרים אחרים.

תושבי חו"ל הם המלווים העיקריים למגזר הציבורי וחלקם בסך יתרות האשראי של המגזר בסוף שנת 2001 היה 47.6%. כאמור בפרק הקודם, עיקר האשראי שקבל המגזר הציבורי מחו"ל, נובע מאג"ח סחירות ולא-סחירות שהנפיקה ממשלת ישראל בחו"ל. 20% נוספים מיתרות האשראי של מגזר זה, מקורם באג"ח ממשלתיות מיועדות וסחירות, המוחזקות על ידי חברות הביטוח, קרנות הפנסיה וקופות הגמל.

משקי הבית והמגזר העסקי הלא-פיננסי סיפקו 10.8% ו-7.5%, בהתאמה, מיתרות האשראי שקיבל המגזר הציבורי בסוף שנת 2001. האשראי הבנקאי, שניתן בעיקר לממשלה המרכזית ולרשויות המקומיות, היווה 9.1% מסך יתרות האשראי של המגזר הציבורי.

האשראי שניתן למשקי הבית היה כמעט במלואו אשראי בנקאי וברובו אשראי משכנתאות. הלוואות משכנתא היו כ- 62% מסך יתרות האשראי הבנקאי שניתן למשקי הבית בסוף 2001.

מגזר חו"ל לווה מהמשק, בעיקר במסגרת יתרות המט"ח של ישראל בחו"ל, באמצעות רכישת אג"ח זרות על ידי בנק ישראל. יתרת רכישות אלה לסוף 2001, הסתכמו ב- 52.9% מסך האשראי שניתן לחו"ל על ידי תושבי ישראל.

מגזר חו"ל לווה מהבנקים 25.9% מסך האשראי שקבל מהמשק. ברובו, אשראי זה ניתן כהלוואות לתושבי חו"ל על ידי המערכת הבנקאית. החלק הנותר נבע מרכישות של אג"ח זרות על ידי הבנקים.

המגזר העסקי הלא-פיננסי סיפק 17.7% מסך יתרות האשראי של תושבי חו"ל מהמשק. לרב, אלה היו הלוואות בעלים שניתנו על ידי חברות ישראליות לחברות קשורות אליהן בחו"ל.

מתווכים פיננסיים אחרים ומוסדות עזר פיננסיים, לוו בעיקר מהמערכת הבנקאית. יתרות האשראי שניתן למגזר מתווכים ומוסדות עזר פיננסיים על ידי הבנקים, היו 82.5% מסך יתרות האשראי של המגזר לסוף 2001.

מקור נוסף לאשראי זה, היה המגזר העסקי הלא-פיננסי, שסיפק 12.3% מיתרות האשראי של מתווכים פיננסיים ומוסדות עזר. מקורו העיקרי של אשראי זה הן הלוואות בין חברות קשורות ואגרות חוב לא-סחירות.

יתרות האשראי של בנק ישראל מהמשק, משקפות את רכישות המק"מ על ידי המגזרים השונים. כידוע, מכשיר פיננסי זה משמש ככלי להפעלת המדיניות המוניטרית של הבנק.

האשראי שבנקים קבלו ממגזרים אחרים, היה מורכב בעיקרו מהלוואות מוניטריות של בנק ישראל - שהיוו 16.5% מיתרות האשראי של הבנקים לסוף שנת 2001 - ומרכישת אגרות חוב סחירות ולא-סחירות, שהונפקו על ידי הבנקים ונרכשו בעיקר על ידי קופות גמל וחברות עסקיות. חלקם של מגזרים אחרונים אלה ביתרות האשראי של הבנקים, היה 32.7% ו-38.4%, בהתאמה.

האשראי שקבלו חברות הביטוח ממגזרים אחרים, מקורו העיקרי באשראי מחו"ל ומהמערכת הבנקאית, אשר תרמו 86.3% מסך יתרות האשראי של חברות הביטוח לסוף שנת 2001. התחייבויות קרנות הפנסיה וקופות הגמל במאזנים הלאומיים אינן נחשבות כאשראי ומשקפות את הפקדותיהם של משקי הבית בקופות הגמל, בתוספת רווחים שנצברו. התחייבויות אלה נרשמות כנגד משקי הבית, תחת הסעיף "**ערך נקי של משקי בית בעתודות ביטוח**", כפי שמתחייב מההוראות הבינלאומיות בנושא.